

A Critical Review on the Book ***Power and Political Culture of International Relations***

Seyyed Motahareh Hosseyni*

Abstract

The book "Power and Political Culture in International Relations" edited by "J. P. Singh" was published in 1396 by "Elami and Farhangi" publications in 1000 copies and ۳۵۲ pages. This article provides a detailed description of the work and formal evaluation of the book "Power and Political Culture in International Relations" describes the technical features of the book, examines the literary editing of the book, and then points about observing the scientific principles of referencing within the text and its bibliography. The second part titled "Analysis and evaluation of the content of the book" has examined the following: educational dimensions, problem-solving and responsiveness to the scientific and practical needs of the country, evaluation of the logical order and internal coherence of different sections, the degree of strength of the analyzes and explanations provided. Accuracy in the use of specialized terms and equivalence for specialized and foreign words and terms, the degree of observance of scientific principles and ethics (use of scientific language, mention of the utilized sources, non-scientific bias, harmony of the work with Islamic and Iranian values. At the end, a conclusion titled "Final evaluation of the work" is written and the final summary of the book is presented. The method of studying the article was documents using library resources, both physical and electronic.

Keywords: Power, Cultural Politics, International Relations, Cultural Diplomacy, Political Economy.

* Assistant Professor of Political Science, Payam Noor University, Tehran, Iran ma_hosseyni@pnu.ac.ir

Date received: 28/03/2024, Date of acceptance: 24/07/2024

Extended Abstract

The book "Power and Political Culture in International Relations" edited by "J. P. Singh" was published in 2017 by "Elmi and Farhangi" publications in 1000 copies and ۳۵۲ pages. Each chapter is more than 10 or 20 pages long and deals with one of the topics of culture in international politics. The first part named "Politics, Power, Technologies" includes chapters two to six, and a theoretical discussion is generally based on the critical theory of the Frankfurt School. The second part named "Cultural Policies, United States, European Union and Japan" including chapters 7 to 12 deals with a case discussion about the cultural policy of the mentioned countries. The third part named "Cultural Voices of Developing Countries" includes chapters 13 to 17 about international cultural policies in developing countries and the study of several third world countries including India. This first article under the title "Introduction and description of the work" introduces the seventeen chapters of the book (1) Introduction, ۲) society: stations of power in governance networks", ۳) "Art-State Links: Art and Power from the Perspective of International Treaties", 4) "Towards a Political Economy of Digital Culture: From Organized Mass Consumption to attention Competition", 5) "The Play of Power: The Cultural Impact of Production-Consumption Media" 6) "Political economy of cultural pluralism in film and television", 7) "Economic approach in the discussion of trade and culture: the position of the United States", 8) "Cultural diplomacy: the human factor", 9) "Power in politics European Union Culture", 10) "The Importance of Geography in Cultural Policy Research: Regional Cultural Policy in Sweden", 11) "The Importance of the Commercial Sector in Cultural Policy in Japan - A Model of Complementary Relationship with the Government", 12) "Colonialism, Identity and Cultural Policy ", 13) "Valuing the World Cultural Heritage in the Age of Globalization: Bridges between Nations and Cultural Powers", 14) "Reality TV Shows, Television Networks and Social Change in India", 15) "The Power of Narrative: Film Festivals, a Platform for Women Transnational trust?", 16) "Everyday cultural politics, cultural integration and policy-making") and then in "Formal evaluation of the book", he expressed the technical features of the book, examined the literary editing of the book and then made some points about observing the scientific principles of internal referencing. The third part of the article entitled "Analysis and evaluation of the content of the book" examines the following: 1) educational dimensions, 2) problem-solving and responsiveness to the scientific and

practical needs of the country, 3) evaluation of the logical order and internal coherence of different sections, 4) the degree of strength of the analyzes and explanations presented, 5) precision in the use of specialized terms and equivalence for specialized and foreign words and terms (12 examples of incorrect equivalents [coming two verbs following each other, strange synonyms, and beautiful and suitable equivalents, inappropriate terms, avoiding Persian writing and word-for-word translation, translation mistakes, using from the pronoun "it" instead of the subject, and diagrams without explanations] and dozens of examples in the book), 6) the degree of observance of scientific principles and ethics (use of scientific language, mention of the sources used)

۷) □□□-□□□□□□□□□□ □□□□, □□□□□□□ □□ □□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□□, ۸) □□□ theory of the book (the genealogy of culture in the international interface based on two categories of theories that believe in culture and those that do not believe in it, i.e. 1) realists and Marxist theories, and 2) revisionist theories (believers in culture)). At the end, a conclusion titled "Final evaluation of the work" is written and the final summary of the book is presented. In this section, we found that although at first glance, it seems that the translation of this book is weak, due to the lack of resources in the field of cultural policy making, by referring to the available resources in this field, we came across relatively strong works. In the following, the results of the criticisms on the three parts of the book are recounted, and at the end, two suggestions are given to the author, firstly, to be more careful in selecting a translated book, to use a systematic method, and the opinion of experts for book selection should be used more professionally. And secondly, technical and literary editing in the published works should be taken seriously by the translators and publishers so that the text is not so full of mistakes. The methodology of study is documentary, using library resources, both physical and electronic.

Bibliography

- Adami, Ali and Elham Keshavarz Moghadam (Spring 2015), "Evolution of the geometry of power in the light of the cultural nature and regional geopolitics of power; A Case Study of West Asian Developments", *Strategic Policy Research*, Year 4, vol. 16, no 46, 121-139.
- Alan Peacock and Ilde Rizzo (1997), *Alan Peacock and Ilde Rizzo*, translated by Ali Azam Mohammadbeigi, Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance.
- Ashtarian, Kiyoomarth and Ali Asghar Mahaki (2012), *Introduction to Cultural Policy Method*, Tehran: Sociologists.

- Atai, Farhad and Nasimsadat Waseizadeh (Summer 2012), "From Cultural Relations to Cultural Theory of International Relations: A Review of the Role of Culture in International Relations", *International Political Research*, no. 15, 19-46.
- Ayubi, Hojatullah (2009), *Cultural policymaking in France*, Tehran: Samt.
- Burke, Peter (2010), *What is cultural history?*, Translated by Nematollah Fazeli and Morteza Qlij, Tehran: Research Institute of Islamic History.
- Crane, Dayana, Nobuko Nawashima, and Kenji Kawasaki (editors) (2008), *World Culture, Media and Cultural Policy*, translated by Nematollah Fazeli and Morteza Qlich, Tehran: Imam Sadiq University and Ministry of Culture and Islamic Guidance.
- Cox, Robert (1991), *Multilateralism and World Order*, translated by Syrus Saidi, Political and Economic Information, no. 63 and 64, 42-51.
- Cox, Robert W. (2001), *New Realism; A perspective on multilateralism*, translated by Mehdi Rahmani, Tehran: Strategic Studies Research Institute.
- Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal and Morteza Shokri (2019), "Analysis of the strategy of resistance in the nuclear diplomacy of the Islamic Republic of Iran based on the cultural theory of international relations", *Political and International Approaches*, vol. 12, no. 63, 13-42.
- Droodi, Masoud (Autumn 2016), "Examination of several models of cultural policy in the field of higher education (with emphasis on cultural policy experiences in European universities and the United States of America)", *Strategic Studies of Public Policy*, vol. 6, no. 20, 125-144.
- Fazeli, Nematollah and Morteza Qlij (2013), *A New Approach to Cultural Policy; Cultural Policy from the Perspective of Cultural Studies*, Tehran: TISA.
- Homayoun, Mohammad Hadi and Mohammad Sajid Hashemi (summer 2016), "The position of the National Information Network in the sphere of cultural policy of the Islamic Republic of Iran", *Strategic Studies of Public Policy*, vol. 7, no. 23, 113-132.
- Homayoun, Mohammad Hadi and Nader Jafari Haftkhani (autumn and winter 2017), "Introduction to the concept and method of cultural policy making, lessons for policy makers", *Strategic Management Thought*, no. 4, 5-36.
- Huntington, Samuel (2017), *Political order in societies undergoing transformation*, translated by Mohsen Talasi, Tehran: Alam.
- Huntington, Samuel (2019), *The third wave of democracy at the end of the 20th century*, translated by Ahmad Shahsa, Tehran: Rosanha.
- Huntington, Samuel (2005), *Multi-globalization; Cultural diversity in today's world*, translated by Ali Kamali, Tehran: Rosanha.
- Huntington, Samuel (1999), *Clash of Civilizations and Reconstruction of World Order*, translated by Mohammad Ali Hamidarfaei, Tehran: Cultural Research Office.
- Kothari, Masoud and Hossein Sarfaraz (Summer 2014), "Cultural Policy Encounter with the 'Culture Industry' and its Transition", *Culture Strategy*, no. 30, 91-112.

- McGuigan, Jim (2008), *Rethinking Cultural Policy*, translated by Nematollah Fazeli and Morteza Qlij, Tehran: Imam Sadiq University.
- Miller, Toby and George Yudis (2010), *Cultural Politics*, translated by Nematollah Fazeli and Morteza Qlich, Tehran: Imam Sadegh University.
- Mirkhandan, Seyedhamid (spring and summer 2014), "An introduction to politics in music", *Religion and Cultural Policy*, second year, no. 4, 71-104.
- Rafi, Jalal (February 1990), "Culture and Cultural Policy", *Adabestan*, no. 14, 6-8.
- Salehi Amiri, Reza and Amir Azimi Dolatabadi (2015), *Basics of cultural policy and planning*, Tehran: Qoqnoos.
- Sayah Taheri, Mohammad Hossein (December 2012), "Culture under the feet of politics; The book "Introduction to the method of cultural policymaking", *Sureh Andisheh*, no. 66 and 67, 240-241.
- Singh, J. P. (2016), *Power and Cultural Policy in International Relations*, Tehran, scientific and cultural.
- Thrasby, David (2013), *Economics of Cultural Policy*, translated by Sosan Alaei, Tehran: Sureh Mehr.

نقد کتاب

قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل^۱

سیده‌مطهره حسینی*

چکیده

کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل با تدوین‌گری «جی. پی. سینگ» در سال ۱۳۹۶ توسط انتشارات «علمی و فرهنگی» در ۱۰۰۰ نسخه و ۳۵۲ صفحه به چاپ رسیده است. بخش نخست این مقاله با عنوان «معرفی و توصیف اثر و ارزیابی شکلی کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل» به بیان ویژگی‌های فنی کتاب پرداخته، ویرایش ادبی کتاب را بررسی کرده، و سپس نکاتی درباره رعایت اصول علمی ارجاع‌دهی درون متن و کتاب‌نامه آن گفته است. بخش دوم با عنوان «تحلیل و ارزیابی محتوایی کتاب» موارد زیر را بررسی کرده است: ابعاد آموزشی، مسئله‌مندی، و پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و کاربردی کشور، ارزیابی نظم منطقی و انسجام درونی بخش‌های مختلف، میزان استحکام تحلیل‌ها و تبیین‌های ارائه‌شده، دقت در کاربرد اصطلاحات تخصصی و معادل‌سازی برای واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی و خارجی، میزان رعایت اصول و اخلاق علمی (استفاده از زبان علمی، ذکر منابع مورد استفاده، سوگیری غیرعلمی، هماهنگی/ سازواری اثر با ارزش‌های اسلامی و ایرانی). در پایان، نتیجه‌ای با عنوان «ارزیابی نهایی اثر» نوشته شده و جمع‌بندی نهایی از کتاب را ارائه کرده است. روش مطالعه مقاله، اسنادی با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای، اعم از فیزیکی و الکترونیک بوده است.

کلیدواژه‌ها: «قدرت»، «سیاست فرهنگی»، «روابط بین‌الملل»، «دیپلماسی فرهنگی»، «اقتصاد سیاسی».

* استادیار علوم سیاسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، ma_hoseyni@pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۱۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۳

۱. مقدمه

کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل با تدوین‌گری «جی. پی. سینگ» و ترجمه «عسگر قهرمان‌پور» در سال ۱۳۹۶ با سفارش «پژوهشگاه فرهنگ، هنر، و ارتباطات» وزارت فرهنگ، هنر، و ارتباطات اسلامی در تهران توسط انتشارات «علمی و فرهنگی» در ۱۰۰۰ نسخه و ۳۵۲ صفحه به چاپ رسیده است.

کتاب از سه بخش و هفده فصل نسبتاً کوتاه تشکیل شده و هر فصل حدوداً بیش از ده یا بیست صفحه‌ای به یکی از مباحث فرهنگ در سیاست بین‌الملل می‌پردازد. بخش یکم با نام «سیاست، قدرت، فناوری‌ها» شامل فصل‌های دو تا شش می‌شود و بحثی نظری عموماً با تکیه بر نظریه انتقادی مکتب فرانکفورت طرح می‌شود. بخش دوم با نام «سیاست‌های فرهنگی، ایالات متحد، اتحادیه اروپا، و ژاپن» شامل فصل‌های هفت تا دوازده به بحثی موردی درباره سیاست فرهنگی کشورهای گفته‌شده می‌پردازد. بخش سوم با نام «صداها و فرهنگ کشورهای در حال توسعه» شامل فصل‌های سیزده تا هفده درباره بخش سیاست‌گذاری‌های فرهنگی بین‌المللی در کشورهای در حال توسعه و مطالعه چند کشور جهان‌سومی از جمله هند است.

۱.۱ معرفی کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل

فصل نخست کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل با عنوان «قدرت و سیاست‌های فرهنگی جهانی»، نوشته جی. پی. سینگ، در واقع مقدمه‌ای بر سه بخش و هفده فصل کتاب است.

بخش اول با عنوان «سیاست، قدرت، فناوری‌ها» شامل فصل‌های دوم تا ششم است. بخش دوم با عنوان «سیاست‌های فرهنگی ایالات متحد، اتحادیه اروپا، و ژاپن» شامل فصل‌های هفتم تا دوازدهم است. بخش سوم با عنوان «صداها و فرهنگ کشورهای در حال توسعه» شامل فصل‌های سیزدهم تا هفدهم است. بدین ترتیب، سه موضوع نظریه سیاست فرهنگی و روابط بین‌الملل، مطالعه موردی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در این سه بخش و هفده فصل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بحث کتاب با فصل دوم با عنوان «سیاست‌گذاری فرهنگی و سرشت سیاست فرهنگی» نوشته کارل روزنشتاین، استادیار برنامه مدیریت هنرهای دانشگاه جورج ماسون ایالات متحد، آغاز می‌شود.

فصل سوم با عنوان «هنرها، فرهنگ، و جامعه مدنی: ایستگاه‌های قدرت در شبکه‌های حکمرانی»، نوشته تیموتی دبلیو لایک استاد ممتاز دپارتمان علوم سیاسی انستیتو پلی تکنیک ویرجینیا و دانشگاه ایالتی ایالات متحد است.

فصل چهارم با عنوان «پیوندهای هنر – دولت: هنر و قدرت از منظر معاهدات بین‌المللی» نوشته ساندرا برامان استاد دانشکده ارتباطات و دانشکده ویسکانسین – میلواکی ایالات متحد است.

فصل پنجم با عنوان «به‌سوی یک اقتصاد سیاسی فرهنگ دیجیتال: از مصرف انبوه سازمان‌دهی شده تا رقابت توجه» نوشته جفری ای. هارت استاد دپارتمان علوم سیاسی دانشگاه ایندیانا بلمینگتون ایالات متحد است.

فصل ششم با عنوان «بازی‌گوشی قدرت: تأثیر فرهنگی رسانه‌های تولیدکننده – مصرف‌کننده» نوشته بچارکی والتیسون دانشیار دانشگاه اطلاعات و ارتباطات کپنهاگ آلمان است.

فصل هفتم با عنوان «اقتصاد سیاسی تکثر فرهنگی در فیلم و تلویزیون» نوشته هاروی فایگن‌باوم استاد علوم سیاسی و امور بین‌الملل دانشگاه جرج واشینگتن ایالات متحد است.

فصل هشتم با عنوان «رویکرد «اقتصادی» در بحث تجارت و فرهنگ: موضع ایالات متحد» نوشته کارول بالاسا دستیار ارشد مرکز کورب برای هنر، کار، و سیاست‌گذاری عمومی در واندربیل و واشینگتن دی. سی. ایالات متحد است.

فصل نهم کتاب با عنوان «دیپلماسی فرهنگی: عامل انسانی» نوشته سیتیا پی. اشنایدر استاد ممتاز در اجرای دیپلماسی دانشگاه جورج تاون ایالات متحد است.

فصل دهم کتاب با عنوان «قدرت در سیاست فرهنگی اتحادیه اروپا» نوشته پاتریسیا دیویی استادیار برنامه هنرها و اداره دانشگاه اورگون در ایالات متحد است.

فصل یازدهم با عنوان «اهمیت جغرافیا در پژوهش سیاست فرهنگی: سیاست فرهنگی منطقه‌ای در سوئد» نوشته جنی جوهانیسون استاد مرکز پژوهش سیاست‌گذاری فرهنگی کالج دانشگاه بوراس سوئد است.

فصل دوازدهم با عنوان «اهمیت بخش تجاری در سیاست فرهنگی در ژاپن – الگوی رابطه مکمل با حکومت» نوشته نوبوکو کواشیما استاد دانشکده اقتصاد دانشگاه دوشیشای ژاپن است.

فصل سیزدهم با عنوان «استعمار، هویت، و سیاست فرهنگی» نوشته کوین وی. مولکاهی استاد برجسته علوم سیاسی و مدیریت عمومی شلدون بی کوک دانشگاه ایالتی لوویانای ایالات متحد است.

فصل چهاردهم با عنوان «ارزش‌گذاری میراث فرهنگی جهانی در عصر جهانی‌شدن: پل‌های میان ملت‌ها و قدرت‌های فرهنگی» نوشته ایزابل برایانسو استاد مرکز فرهنگ و تاریخ دانشگاه ورسای فرانسه است.

فصل پانزدهم با عنوان «نمایش‌های سیمایی واقعیت، شبکه‌های تلویزیونی و تغییر اجتماعی در هند» نوشته لاهونا گانگولی نامزد دکتری دانشگاه آمریکا، واشینگتن دی سی، دانشکده پاره‌وقت، مدرسه نوین نیویورک ایالات متحد است.

فصل شانزدهم با عنوان «قدرت روایت: جشنواره‌های فیلم، سکویی برای زن‌باوری فراملی؟» نوشته یاسمین چامپنویس مدیر اجرایی دانشکده آموزش اجرایی انستیتو مطالعات و توسعه بین‌المللی سوئیس است.

فصل هفدهم با عنوان «سیاست فرهنگی روزمره، درآمیختگی، و سیاست‌گذاری فرهنگی» نوشته دنیس گالوان استادیار علوم سیاسی و مطالعات بین‌المللی دانشگاه اورگون، اوژن، ایالات متحد است.

۲. ارزیابی شکلی کتاب

۱.۲ ویژگی‌های فنی کتاب

قطع کتاب کوچک‌تر از وزیری و بزرگ‌تر از رقعی است (حدوداً ۱۹/۵ در ۱۲/۵). طرح جلد آن قطاری در هند را نشان می‌دهد که زادگاه تدوین‌گر کتاب، جی. پی. سینگ، است و بنابراین، فضای جهان‌سومی را به ذهن متبادر می‌کند، درحالی‌که کتاب بیش‌تر درباره جهان اول نوشته شده و چند مقاله از جهان‌های سوم نیز به آن افزوده شده است. قلم نوشتار نسبتاً ریز است و صفحه‌آرایی تمیزی دارد.

۲.۲ ویرایش ادبی اثر

تقریباً، در همه بخش‌های کتاب، ویرگول در جاهایی که لازم است استفاده نشده است. به‌نظر می‌رسد ویراستار فنی کتاب با روش تازه‌ای (شبیبه به روشی کلاسیک) متن را بازبینی کرده است. من با این روش موافقم، چراکه متن پر از علائم سجاوندی ذهن را تنبل می‌کند و از تمرکز بر متن می‌کاهد. باوجوداین، به‌دلیل نامرسوم‌بودن آن در حال حاضر، که معمولاً متن پر از علائم سجاوندی برای آسان‌خوانی آن است، نمونه‌هایی از آن ذکر می‌شود. علائم سجاوندی از قلم‌افتاده در داخل کروشه آمده‌اند:

نقد کتاب قدرت و سیاست فرهنگی ... (سیده مطهره حسینی) ۲۵۵

- «مفهوم نظریه انتقادی [،] قدرت اِزاری کارگزاری فناوری را باژگون می‌سازد» (ص ۹).
- «این توانایی برای تقویت درنگ اجتماعی و ساختن جهان [،؟] رده‌ها و طبقات که دیگران باید در چهارچوب آن عمل کنند [،] اشکال خشونت نمادین‌اند» (ص ۳۲).
- «نقش پلیس در اجرای [این] سیاست [،] چالش ویژه‌ای پیش‌روی می‌نهد» (ص ۳۹).
- «هدف دیگر پلیس [،] بهبودبخشیدن به پیوندهای تجاری و کاری بین مردان و کمک دوجانبه و امدادسانی است» (ص ۴۷).
- «ازجمله توصیف کامل مکان‌هایی که در آن [،] غارت آثار هنری دغدغه به‌شمار می‌آید» (ص ۸۵).

- «... جایی که نوعاً قدرت کلان نوعی از اقدامات مستعمره‌سازی در قبل [قبال] جریان‌های قدرت کلان اعمال می‌کند، اما برعکس تجلی‌های کلان متعدد از قدرت [،] ماهیت مقاومت‌گونه‌ای دارند. این امر دراساس بدان معنی است که در طولانی‌مدت [،] تجلی‌های رهایی‌بخش کلان [،] قادر به تغییر جریان و مسیر همتای کلانش هستند ...» (ص ۱۰۳).

- «نیاز اساسی‌تر [،] توسعه پژوهش‌های انتقادی در سیاست‌های فرهنگی محلی و منطقه‌ای است» (ص ۲۰۰).

باوجودی که ویراستار معمولاً از ویرگول استفاده نمی‌کند، گاه در جاهایی که ویرگول به‌کار نمی‌رود (مثلاً پیش از فعل) آن را به‌کار برده است:

- ... کمک به ردیابی تجارت غیرقانونی، است (ص ۸۴).

گاهی به غلط‌های املائی یا تاییی برمی‌خوریم. برای نمونه، در صفحه ۴۶، نام نویسنده‌ای تورگو دوماینه (Turguet de Mayenne) و در صفحه بعدی مکرراً تورگه ذکر شده است. نکته این که اگر نام این اندیشمند با خوانش فرانسوی ترجمه شده، بهتر بود نام خانوادگی او نیز با همین خوانش ترجمه می‌شد.

۳,۲ رعایت اصول علمی ارجاع‌دهی درون متن و کتاب‌نامه

ارجاع‌دهی درون متن و در منابع پایان هر فصل به‌روش علمی (A.P.A.) انجام شده است. نکات و توضیحاتی که نویسندگان در پانوش و پی‌نوشت (بخش منابع) آورده‌اند ترجمه شده است.

گاه نیز برخی توضیحات از قلم افتاده و به همان شکل انگلیسی آورده شده‌اند؛ برای نمونه، مورد ۲۱ بخش منابع فصل شانزدهم (ص ۳۱۰).

۳. تحلیل و ارزیابی محتوایی اثر

۱,۳ بررسی ابعاد آموزشی اثر

این کتاب نمی‌تواند یک کتاب آموزشی به‌شمار آید و ویژگی‌های یک اثر آموزشی را ندارد. مثلاً تعداد فصل‌های آن زیاد است (هفده فصل) و مطالب هر فصل، ضمن این‌که کوتاه هستند، نظریه‌های تکراری در آن به‌کار رفته است. هم‌چنین، فرایند نظری یک‌پارچه‌ای در کتاب به‌چشم نمی‌خورد و این مسئله کار را برای استنادانی که بخواهند این کتاب را به‌عنوان کتاب درسی مطالعه کنند دشوار می‌کند، چراکه دانشجویان را سردرگم می‌کند.

هرچند موضوع کتاب تازه است و به‌نظر می‌رسد برای درس‌های سیاست‌گذاری عمومی در رشته‌های علوم سیاسی، سیاست‌گذاری عمومی، و مدیریت مناسب باشد، ماهیت کتاب آن را حداکثر به منبعی کمکی یا منبعی برای پژوهش کلاسی تبدیل کرده است.

۲,۳ مسئله‌مندی کتاب و پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و کاربردی کشور

شاید از این جهت که کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل به موضوعی تازه و کم‌تر بحث‌شده در حوزه سیاست‌گذاری فرهنگی پرداخته قابل توجه و تأمل باشد، ولی ضعف نظری کتاب و نیز نایک‌پارچگی مطالعه موردی در آن موجب می‌شود کتاب به اثری پایا، تأثیرگذار، و ماندگار تبدیل نشود. این مشکل به مترجم یا مؤسسه‌ای که کتاب را برای ترجمه برگزیده مربوط نمی‌شود، بلکه بیش‌تر بیان‌گر خلأ نظری در این حوزه و بسیاری حوزه‌های دیگر در سطح جهانی است، به‌نوعی که آثار ارزش‌مند و سودمند با دشواری و به‌ندرت به‌دست می‌آیند.

۳,۳ ارزیابی نظم منطقی و انسجام درونی بخش‌های مختلف کتاب

همان‌طور که گفته شد، کتاب از سه بخش و هفده فصل تشکیل شده است. فصل نخست به‌عنوان مقدمه بحث پیش از شروع بخش‌ها آمده، درحالی‌که پیش از فصل نخست «مقدمه مترجم» و «درآمد» آمده است. در فصل نخست، با عنوان «قدرت و سیاست‌های فرهنگی

جهانی»، نوشته جی. پی. سینگ (گردآورنده و تدوین گر اثر)، به بحث نظری عمومی درباره سیاست‌های فرهنگی پرداخته شده است. شمای کلی کتاب در فصل نخست چنین ترسیم شده است: «این کتاب یک مجموعه از شانزده فصل اصلی و یک فصل درباره سیاست و سیاست‌گذاری‌های فرهنگی از سراسر جهان را گرد هم می‌آورد» (ص ۴). هم‌چنین، در صفحه‌های ۸، ۲۰، ۲۱، و ۲۳ این فصل از نظریه‌های مکتب فرانکفورت بهره برده شده و به نظر می‌رسد این نظریه یا طیف‌های نظری هم‌سو با آن مبنای مباحث کتاب باشد که البته چنین نیست.

گویا بخش اول کتاب، در پنج فصل، به بحث‌های نظری پرداخته است، ولی پراکندگی نظریه‌ها و موضوعات موجب سردرگمی می‌شود. در بخش یکم، درباره «سیاست‌گذاری فرهنگی و سرشت سیاست فرهنگی» (فصل دوم)، «هنرها، فرهنگ، و جامعه مدنی: ایستگاه‌های قدرت در شبکه‌های حکم‌رانی» (فصل سوم)، «پیوندهای هنر- دولت: هنر و قدرت از منظر معاهدات بین‌المللی» (فصل چهارم)، «به‌سوی یک اقتصاد سیاسی فرهنگ دیجیتال: از مصرف انبوه سازمان‌دهی‌شده تا رقابت توجه» (فصل پنجم)، و «بازی‌گوشی قدرت: تأثیر فرهنگی رسانه‌های تولیدکننده- مصرف‌کننده» (فصل ششم) صحبت شده است. عنوان «اقتصاد سیاسی تکرر فرهنگی در فیلم و تلویزیون» است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، موضوع‌های نظری متعدد و متکثری با پایه‌های نظری مختلف در این کتاب بحث شده است. فصل‌های یکم تا هفتم از نظریه مکتب فرانکفورت بهره برده‌اند (ص ۸، ۲۰، ۲۳، ۳۶، ۴۳، ۵۵، ۶۲، ۶۵، ۸۷، ۹۰، ۹۹، ۱۲۴). بر این اساس، در آغاز، به نظر می‌رسد این نظریه در کتاب کانونی باشد، ولی در ادامه فصول با تنوع نظریه‌ها روبه‌رو می‌شویم.

بخش دوم با نام «سیاست‌های فرهنگی، ایالات متحد، اتحادیه اروپا، و ژاپن» شامل فصل‌های هفتم تا دوازدهم به بحثی موردی درباره رویکرد اقتصادی در سیاست فرهنگی ایالات متحد (فصل هشتم)، عامل انسانی در دیپلماسی فرهنگی ایالات متحد (فصل نهم)، «قدرت در سیاست فرهنگی اتحادیه اروپا» (فصل دهم)، جغرافیا در پژوهش سیاست فرهنگی منطقه‌ای سوئد (فصل یازدهم)، و «اهمیت بخش تجاری در سیاست فرهنگی در ژاپن- الگوی رابطه مکمل با حکومت» (فصل دوازدهم) پرداخته است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، کشورهایی که برای مطالعه موردی برگزیده شده‌اند بدون تناسب کنار هم آمده‌اند و روی موضوعات مختلف مرتبط با سیاست فرهنگی، از قدرت گرفته تا جغرافیا، بحث شده و محوریت مباحث نیز نظریه‌های مختلف و روش‌های نگارشی متفاوت است.

بخش سوم (فصل‌های سیزدهم تا هفدهم) درباره سیاست‌گذاری‌های فرهنگی بین‌المللی در کشورهای درحال توسعه است و به مطالعه چند کشور جهان‌سومی از جمله هند پرداخته است. فصل سیزدهم به بحث «استعمار، هویت، و سیاست فرهنگی» می‌پردازد و نیم‌نگاهی به جهان اسلام و آفریقا به شکلی بسیار ناقص و ناهم‌خوان کرده است. فصل چهاردهم به کنوانسیون میراث جهانی ۱۹۷۲ یونسکو (ص ۲۶۲) اشاره کرده و برخی از موارد ارزش‌گذاری میراث فرهنگی جهانی در جهان سوم (مثلاً مراکش) را بررسی کرده است و بیش‌تر به دنبال آن است تا بر اهمیت میراث فرهنگی جهانی صحنه‌گذار. فصل پانزدهم درباره سیاست‌گذاری برنامه‌ها (نمایش‌ها)ی تلویزیونی (سیمایی) در هند است. فصل شانزدهم درباره نقش جشنواره‌های فیلم در زنباوروی فراملی است. و فصل هفدهم درباره درآمیختگی فرهنگی در سه منطقه سنگال، آفریقای غربی، و جاوای مرکزی (اندونزی) است. این فصل کوتاه نکاتی درباره عوامل مؤثر بر درآمیختگی فرهنگی با بیان نمونه‌هایی از این سه منطقه را متذکر شده است.

همان‌گونه که ملاحظه می‌کنیم، بخش سوم نیز به مباحث پراکنده فرهنگی، از هند گرفته تا مالی، می‌پردازد. نظریه‌ها با فصول دیگر هم‌خوان نیست و اصلاً هم‌چون کتاب‌های دیگر از نوع مجموعه‌مقالات به‌ویژه در دنیای مدرن امروزی چندان گرایش نظری هم‌سان یا حتی مشخصی ندارد. آنچه مشخص است این‌که هر نویسنده درباره سیاست فرهنگی، آن هم از دید خودش و بی‌آن‌که نگرش هم‌سو با نویسندگان دیگر کتاب داشته باشد، بحث کرده است.

مسئله دیگری که وجود دارد به ساختار فصول از نظر روشی برمی‌گردد. برخی فصل‌ها دارای ساختار معمول و روش‌مند هستند و بحث با مقدمه آغاز شده و با نتیجه‌گیری به پایان می‌رسد. ولی بیش‌تر فصل‌ها چنین نیستند. بنابراین، وحدت روشی بر کتاب حاکم نیست که البته این امر در آثار روز غربی ظاهراً چندان اهمیتی ندارد ولی از انسجام بحث نیز می‌کاهد. برای نمونه، فصل دوم کتاب فاقد نتیجه است و شاید بتوان از آخرین مبحث آن (ص ۳۶-۴۲)، که نسبتاً طولانی نیز هست، نتیجه را نیز استحصال کرد. این فصل بدون مقدمه شروع شده، طرح موضوعی طولانی دارد، و سپس گزاره‌های بحث سیاست فرهنگی را پیش می‌کشد و در پایان به هنر به‌عنوان آخرین و مهم‌ترین گزاره سیاست فرهنگی اشاره می‌کند (روزنشتاین، به نقل از سینگ ۱۳۹۶: ۲۷-۴۲).

۴.۳ میزان استحکام تحلیل‌ها و تبیین‌های ارائه‌شده در اثر

اگر از درآمد کتاب آغاز کنیم، در آن این مدعا طرح شده که «کتاب پیمایش و پژوهشی جهانی درباره لوازم و پی‌آمدهای سیاست‌های فرهنگی و فناوری‌های فرهنگی برای قدرت و

سیاست‌گذاری‌هایی در سطوح محلی، منطقه‌ای، و بین‌المللی فراهم می‌سازد» (ص ۱۵)، اما در ادامه کتاب می‌بینیم که کتاب نتوانسته به بسیاری از مدعاها جامه عمل بپوشاند. نه پیمایش منظم و فراگیری انجام شده، نه مسائل جهانی به‌شکلی روش‌مند و مشخص موردپژوهش قرار گرفته، نه تعریف جامع و مشخصی از مفاهیم فرهنگی بالا انجام شده و درواقع، آن‌قدر مفاهیم جدید در هر فصل به متن افزوده شده که به‌سختی می‌توان گفت به‌جز مفهوم مشترک سیاست‌گذاری فرهنگی، درباره چه مفهومی اتفاق‌نظر میان نویسندگان به‌دست آمده است. هم‌چنین، فاصله سطوح محلی، منطقه‌ای، و بین‌المللی نیز چندان معلوم نیست.

در بیش‌تر فصل‌ها، تحلیل و تبیین استواری به‌چشم نمی‌خورد. برای نمونه، فصل هشتم بدون این‌که نظریه‌هایی داشته باشد، گزارشی از جنگ تجاری میان فرهنگ سمعی – بصری (به‌ویژه فیلم و سینما) آمریکایی و جهانی (غیرآمریکایی) داده و موضع تجاری و قانونی ایالات متحد در این باره را بیان کرده است. این فصل نیز دارای ساختار روشی نبوده و مقدمه یا نتیجه‌ای ندارد (بالاسا، به‌نقل از سینگ ۱۳۹۶: ۱۳۳-۱۵۷).

برخی از فصول نظریه شخصی یا علمی نویسنده‌اند و چندان بار علمی ندارند. مثلاً فصل پنجم درباره «اقتصاد سیاسی فرهنگ دیجیتال [:]» از مصرف انبوه سازمان‌دهی شده تا رقابت توجه در کم‌تر از ده صفحه درباره این موضوع طولانی صحبت کرده و از هیچ آمار، پیمایش، نظریه ترکیبی، مطالعه موردی، یا بنیان علمی دیگری که نظریه نویسنده به آن استناد کند بهره نبرده است (هارت، به‌نقل از: همان: ۸۷-۹۸).

اگر از فصل‌های سوم، ششم، نهم، دهم، و یازدهم، که کمی قابل‌توجه‌اند، درگذریم، باز می‌رسیم به فصول کوتاه و شاید سرسری. شاید هم برای ما مفهوم نیستند و برای محیطی که نوشته شده‌اند به‌خوبی مفهوم باشند. فصل چهاردهم نه معلوم است نظریه‌اش دقیقاً چه می‌خواهد بگوید و نه مطالعه موردی‌اش پردوام و پایاست و به‌کوتاهی اشاره‌ای به میراث فرهنگی کامبوج کرده، مثالی هم از تونس زده، و بحث به‌پایان رسیده است (برایانسو، به‌نقل از همان: ۲۵۷-۲۷۶).

هرچند در فضای علمی کشور جای آثاری از این دست خالی است، این کتاب نیز چندان حرفی برای گفتن ندارد و چه از نظر تئوریک و چه کاربردی اثر سترگی به‌شمار نمی‌آید. باید خاطرنشان کنیم که این نه جرم مترجم یا ناشر در کم‌دقتی برای گزینش کتاب، بلکه ناشی از فضای ضعیف علمی حاکم بر گرایش سیاست‌گذاری فرهنگی در جهان نیز هست که به هر اثری اجازه عرض اندام می‌دهد.

۵,۳ دقت در کاربرد اصطلاحات تخصصی و معادل‌سازی برای واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی و خارجی

استفاده از واژگان «ایالات متحد» (ص ۱، ۳، و ...) در سرتاسر کتاب به جای واژگان معمول و مرسوم «ایالات متحده» نخستین خطایی است که موجب پراکندگی مداوم ذهن خواننده می‌شود. باتوجه به این که بیش‌تر نویسندگان و موضوع‌های کتاب به ایالات متحد مربوط می‌شود، مدام این واژگان در کتاب تکرار شده و بارها موجب ناهماهنگی ذهنی می‌شود. به نظر من، تغییر واژه یا اصطلاح مرسوم، هرچند غلط جا افتاده باشد، چندان صواب نیست و البته معمولاً نیز ناممکن است. این امر را در سیل واژگان عربی و لاتین در زبان فارسی می‌بینیم که معمولاً برابرواژه فارسی آن‌ها مهجور می‌ماند، مگر این که از آغاز برابرواژه فارسی آن‌ها مرسوم شود. باین که شخصاً موافق فارسی‌سازی متون هستم که موجب احیای گویش‌های ملی زبان فارسی، ساده و روان‌شدن نوشتار، و آسان‌شدن زبان برای گویش‌وران قومی می‌شود، ما برای واژگان مرسوم چون موبایل، انگلستان، پیتزا، اعراب، و ... از برابرواژگان فارسی استفاده نمی‌کنیم و عموم مردم ترجیح می‌دهند یا عادت کرده‌اند همین واژگان را استفاده کنند. در حوزه تخصصی نیز تکرار مداوم اصطلاحاتی چون اثبات‌گرایی، نوسازی، تکثرگرایی، ملی‌گرایی، تندروری، و ... موجب نشده است بازار برابرهای لاتین آن‌ها (پوزیتیویسم، مدرنیسم، پلورالیسم، ناسیونالیسم، رادیکالیسم، و ...) از رونق بیفتد. این درحالی است که در کتاب، گاه از واژه‌های غیرفارسی مهجوری استفاده شده که به راحتی با واژه فارسی مرسوم جای‌گزین می‌شود: برای نمونه، واژه «لاینفک» (ص ۱۹۹) که جمله را سخت کرده و به جای آن می‌توان واژه «جدانشدنی» را به کار برد.

هم‌چنین، واژه «ایدئال» (ص ۱۱۴ و ... تا ۲۰۴، ۲۲۰ و ...) در متن کتاب که در فارسی معمولاً به صورت «ایده‌آل» نوشته می‌شود.

ترجمه «(Luke, 1989)» به «لاک» (ص ۵، ۴۳) به خطا ذهن را متوجه جان لاک می‌کند و به نظر می‌رسد ترجمه این نام به لوک مناسب‌تر باشد. هم‌چنین، Putnam در همه متونی که تا پیش از این دیده‌ام به پاتنام و در کتاب حاضر به پوتنام (ص ۳۲) ترجمه شده است. اشتباه‌های دیگری از این دست تا پایان کتاب دیده می‌شود.

باین که مترجم زبردست است و کتاب از ترجمه روان و متناسبی برخوردار است، گاه ترجمه برخی جملات گنگ است. برای نمونه:

- «به تازگی کومور با شیوه تحلیل‌های انتقادی یا مارکسیستی تولید محور می‌کند» (ص ۹)؛

- «دو نیروی بزرگ را می‌توان شناسایی کرد که یکی ریشه در اقتصاد سیاسی جهانی شدن دارد و دیگری در سیاست هویت دومی» [دومی اشاره به چه دارد؟!]
- «بها مقیاسی امکان‌پذیر است. اشکال گوناگون مطالعه درباره ارزیابی مشروط آزموده شده‌اند» (ص ۳۰-۳۱). این دو جمله، افزون‌بر گنگ‌بودن، نامرتب با جمله‌های پسین و پیشین بوده و به‌نظر می‌رسد خطایی در ترجمه رخ داده باشد؛
- «چین از افزودن سایت‌های منطقه تبت [به؟]، که آن را از دهه ۱۹۵۰ اشغال کرده بود، تا همین اواخر سر باززد» (ص ۶۷). ترجمه واژه به‌واژه معنا را نمی‌رساند. گویا منظور این است: چین از بازگرداندن مناطقی از تبت ... سر باززده است؛
- «چنین تعرفه‌هایی دربرگیرنده قدرت اطلاعاتی و نیز قدرت ابزاری است، چون آن‌ها بر تعارف [تعرفه‌ها یا تعاریف؟] دیرین از هنر به‌مثابه نوع تمایز خلق اطلاعات، پردازش، جریان‌ها، و استفاده تکیه می‌کنند» (ص ۶۹)؛
- [فاعل؟] «صفحه وبی است با آیتم‌های نوعی که مرتباً در نظم تاریخی به‌روز می‌شود» (ص ۸۸). از جمله پیشین برداشت می‌شود که شاید «وب‌لاگ» فاعل جمله است؛
- «... درست همان‌گونه که درمورد سیاست‌های پنهانی باند گسترده در کشورهای آسیای شرقی مثل تایوان و کره صورت گرفت - [یعنی] کی‌برداری از موفقیت اولیه ژاپن» (ص ۹۵)؛
- «فیلم‌های "امریکایی" را اغلب استرالیایی‌ها، آلمانی‌ها، چینی‌ها، و انبوهی از مهاجران دیگر تشکیل می‌دهند که هرکدام حساسیت خاصی را بیرون از ایالات متحد به‌دست می‌آوردند» (ص ۱۲۹). این جمله کمی گنگ و دشوارفهم است و با تغییر حروف اضافه، فارسی‌تر می‌شود. هم‌چنین، بهتر است واژه حساسیت به واژه فارسی‌تری تغییر یابد؛
- «نمی‌توان به‌طور جدی استدلال کرد - آن‌گونه که برخی می‌کنند - که ابزارهای سیاست خارجی ایالات متحد دیگر نیازمند آن نیستند که جنگ سرد به‌سر آمده است و امریکا دیگر با تهدیدهای بزرگی روبه‌رو نیست» (ص ۱۶۴). این جمله کاملاً گنگ و ناگویاست؛
- «قدرت جاز به‌منزله سفیر فرهنگی برگرفته از تنش ذاتی ایجادشده توسط موسیقی‌دان‌های سیاه‌پوستی است که به سرتاسر جهان مسافرت می‌کنند و ارزش‌های امریکایی را طی دوران جدایی [اقلیتی] با ترومپت رواج می‌دهند» (ص ۱۶۵-۱۶۶). معلوم نیست اقلیتی توسط نویسنده یا مترجم افزوده شده و چه معنایی در جمله دارد؟

- «... از دانش و تجربه خود استفاده کردند تا ارزش‌های امریکایی در معرض جهان قرار دهند» (ص ۱۶۷). گویا منظور «در معرض دید جهان» باشد؛

- «... هر دو یعنی سیاست فرهنگی و مطالعات سیاست‌گذاری فرهنگی به‌سوی سیاست فرهنگی باشد: جایی که مکان اهمیت دارد» (ص ۲۰۴). شاید «که در آن مکان اهمیت دارد» منظور نظر مترجم بوده است؛

- «لوائح حکومت، که دولت سوسیال-دموکرات که یادآور گزارش کمیته است آن‌ها را منتشر کرد، به تصمیم‌هایی در پارلمان سوئد درباره شکل‌گیری چهار منطقه جدید بر یک پایه آزمایشی انجامید» (ص ۲۱۲). با کمی جابه‌جایی، این جمله به شکل پیش‌رو تصحیح می‌شود: «لوائح حکومت، که دولت سوسیال-دموکرات آن‌ها را منتشر کرد و یادآور گزارش کمیته است، به تصمیم‌هایی در پارلمان سوئد درباره شکل‌گیری چهار منطقه جدید بر یک پایه آزمایشی انجامید؛

گاه دو فعل به دنبال هم آمده‌اند که موجب سختی خوانش جمله‌ها می‌شود:

«پدیده‌هایی که این مفهوم بر آن‌ها به مثابه پیوندهای بین گروه‌های انسانی دلالت می‌کند تغییر می‌کند» (ص ۲۹)،

«... متمایز کردن مشتریان و تولیدکنندگان را به مثابه «مشتریان»ی که نوشته‌ها، تصاویر، و موسیقی‌شان را با دیگران مبادله و تقسیم می‌کنند دشوارتر می‌سازد» (ص ۸۸)،

«... تا آن‌چه را ارزش خبری دارد یا ندارد شناسایی کنند» (ص ۸۹)،

«... که شامل آهنگ‌هایی بود که واقعاً نمی‌خواستند بخزند بازنگشتند» (ص ۹۰)،

«... و آن‌هایی که خواهان قید فرهنگ در معاهده بودند تا محدودیت‌هایی از فراسوی آن‌چه فرهنگ نباید از آن فراتر برود تعیین کنند» (ص ۱۸۴).

برخی واژگان و برابرواژه‌ها، هرچند به دلیل تکرار استفاده از آن‌ها در متون تخصصی به گوش اهالی فن یا متخصصان یک رشته خاص آشنایند، ولی برای عموم خوانندگان به‌ویژه دانشجویان ممکن است ناآشنا باشند و بنابراین بهتر است واژه لاتین آن‌ها در پانویست بیاید. البته، نمونه‌های این‌چنینی در متن کتاب بسیار کم و انگشت‌شمار است. برای نمونه:

- فرگشت (ص ۲۸، ۵۵، ۵۸) برابرواژه بسیار مناسب و گویایی برای واژه عربی تحول.

و در جاهای زیادی از برابرواژه‌های زیبا و مناسبی استفاده شده است. برای نمونه:

- خودفرمانی self-rule (ص ۲۴۷).

نقد کتاب قدرت و سیاست فرهنگی ... (سیده مطهره حسینی) ۲۶۳

برخی دیگر از برابر واژگان نیز غریب و ناآشنا هستند. برای نمونه، معنای واژگان زیر نامفهوم است:

- ایستگاه‌های قدرت بارپایه (base load) (ص ۴۶)؛
 - سبک‌های قدرت فردسازی (individualizing power) (ص ۴۶)؛
 - چنین تصاویری خودبازتابی (self-reflexive) اند (ص ۶۰) [به‌نظم خودبازتاب‌گر ترجمه مناسب‌تری باشد]؛
 - انسان‌های بلی قربان (the yes men) (ص ۶۱) [بلی قربان‌گو]؛
 - جامعه زمان-شیفتی (time-shift) (ص ۹۳)؛
 - ویژگی‌های گشتاری قدرت (ص ۱۰۱)؛
 - Web 2.0 (ص ۱۱۰-۱۱۳، ۱۱۶)، در متن برابر واژه یا توضیحی برای این واژه ذکر نشده و عیناً به انگلیسی آمده است؛
 - گزارش‌های درز شده (ص ۲۲۷) [درزیافته]؛
 - بسیار غلط‌آمیز (ص ۲۸).
- در بسیاری از جاها ترجمه به متن انگلیسی نزدیک شده و از فارسی‌نویسی دور افتاده است. از مترجم زبردست اثر انتظار دقت بیشتری می‌رود. برای نمونه:
- «این مفاهیم با دولت‌ها و مهاجرت‌ها خوب سازگار می‌شوند» (ص ۳۰). به‌نظر من، واژه مهاجرت در زبان فارسی به‌صورت مفرد نیز معنای جمع را می‌رساند و معمولاً در حالت دستوری بالا آن را جمع نمی‌بندیم؛
 - «سهولت با هرچیز دیجیتالی که کپی شود، انتقال یابد، و ذخیره شود توزیع‌کنندگان محتویات را مجبور کرد تا به‌دنبال الگوهای تجاری جدیدی باشند» (ص ۸۹). جمله تاحدودی بی‌معناست و از نظر دستوری مشکل دارد (حرف اضافه با)، استفاده از واژه «آسانی» به‌جای «سهولت با» درست است؛
 - «از ابتکارات فرهنگی دولت ایالات متحد از قبیل تلاش برای جلوگیری از تبلیغات نازی در امریکای لاتین طی دهه ۱۹۳۰ تا امروز اجماعی درباره اهمیت ارتقای فهم ایالات متحد میان کشورهای دیگر وجود داشته است، اما نه درباره چگونگی رسیدن به این هدف» (ص ۱۶۳)؛

- «بلافاصله پس از افتتاحیه‌اش در سال ۱۹۶۰، رئیس‌جمهور کندی تلاش کرد جدایی میان وزارت امور خارجه و آژانس اطلاع‌رسانی ایالات متحد را حفظ کند» (ص: ۱۶۴). گویا منظور از افتتاحیه شروع به کار است؛
- «یازده میلیون تماشاگر یا یک‌سوم جمعیت [،] دورِ آخرِ برنامه را تماشا می‌کردند» (ص ۱۷۲). جمعیت کجا منظور نظر است؟
- و گاه نیز اشتباه‌هایی در ترجمه به چشم می‌خورد. برای نمونه:
- در فصل نهم، پس از آن‌که از برگزاری یک کنسرت در قاره خبر می‌دهد، چنین ادامه می‌دهد: «کارین (Cairiene) جوان نیز افزود ...» (ص ۱۷۰). در این جا، کارین همان قاهره‌ای است که ترجمه نشده است؛
- ماررونی‌ها [ی لبنان] (ص ۲۴۷): معمولاً به مارونی‌ها ترجمه شده است؛
- معاهده سرو (ص ۲۴۷): معاهده سور Sèvres درست است؛
- «هزاران تن از آن‌ها [زنان] به‌هنگام تولید یا بیماری عفونی جان خود را از دست می‌دهند» (ص ۲۹۹). گویا زایمان یا زادوولد به اشتباه تولید ترجمه شده است.
- مترجم در جاهای زیادی به جای فاعل از ضمیر «آن» استفاده کرده است. این دستور در نوشتار انگلیسی معمول است، ولی در نوشتار فارسی متن را گنگ می‌کند و خواننده را به دنبال فاعل به جمله (های پیشین) می‌فرستد. برای نمونه:
- «درواقع، استوارت هال، نظریه‌پرداز فرهنگی بریتانیا، در جای دیگری از آن به منزله بازنمایی نظامی از معانی مشترک یاد می‌کند» (ص ۱۰۰). براساس جمله پیشین، «آن» اشاره به «فرهنگ» دارد؛
- «در سطح ملی، آن بر میراث فرهنگی حکومت می‌کند، آن را می‌سازد و بازتولید می‌کند» (ص ۱۰۵)؛
- «آن واقعاً به صورت‌بندی‌های گفتمانی حاکم در یک مکان مفروض طی یک دوره‌ای زمانی مفروض بستگی دارد» (ص ۱۰۷-۱۰۸)؛
- «... تکنولوژی‌هایی که هزینه‌ها را برای کشورهای کوچک‌تر کاهش می‌دهند آن‌ها [تکنولوژی‌ها یا کشورها؟] را هم‌زمان به قدرت غالب نیز تبدیل می‌کنند ...» (ص ۱۲۸)؛
- «محدودیتی که واردات فیلم را به تأخیر می‌اندازد ممکن است مانع آشکارشدن آن [؟] طی دوره‌های اوج بهره‌برداری بشود...» (ص ۱۳۷)؛

- «درمجموع، آن راهی است برای القای یک «احساس اتحاد» (ص ۱۷۷). جدا از این که حرف اضافه «یک» اضافی است، باتوجه به جمله طولانی پیش از این جمله، معلوم نیست ضمیر آن به اتحادیه سیاسی اشاره دارد یا هویت؟

در صفحه ۹۱ نموداری وجود دارد که توضیحاتی درباره آن داده نشده و جزئیاتش معلوم نیست. این نمودار برای ترسیم این است که «پاسخ‌دهندگان اخبار ملی و بین‌المللی‌شان را از کجا به دست می‌آورند؟» معلوم نیست کدام بخش از اعداد به «پاسخ‌دهندگان» اشاره دارد و کدام بخش به «اخبار ملی و بین‌المللی»؟

۶,۳ میزان رعایت اصول و اخلاق علمی (استفاده از زبان علمی، ذکر منابع مورد استفاده، سوگیری غیرعلمی)

برخی از فصل‌ها ساختار متناسب علمی دارند و به روشنی برجسته‌تر از فصول دیگر هستند. برای نمونه، فصل چهارم دارای ساختار روش‌مند علمی است و ادبیات تحقیق (ص ۵۷) و چهارچوب نظری (ص ۸۶) آن به روشنی بیان شده است (برامان، به نقل از همان: ۵۵-۸۶).

در فصل سوم، در بحث از «هنرها، فرهنگ، و جامعه مدنی»، به شکل بدیعی، نظریه فوکو و هانتیگتون را توأمان و مقایسه‌گرانه برای بررسی سیاست فرهنگی به کار می‌برد. نویسنده تعبیر فوکو از قدرت را شامل فرهنگ نیز می‌داند. درواقع، قدرت فوکویی را قدرتی فرهنگی می‌بیند. نویسنده چندین نظریه دیگر مانند نظریه‌های مکتب فرانکفورت و قدرت نرم نای را با نظریه‌های فرهنگی برای تفسیر سیاست‌های فرهنگی درآمیخته و تعبیر بدیعی را، هرچند بسیار خلاصه و کوتاه، به دست داده است (لاک، به نقل از همان: ۴۳-۵۴).

فصل ششم «بازی‌گوشی قدرت: تأثیر فرهنگی رسانه‌های تولیدکننده - مصرف‌کننده» از فصول قوی کتاب است که نویسنده با تسلط و هنرمندی از نظریه قدرت فوکو بهره برده و خود قدرت را به دو سطح خرد و کلان بخش کرده و در مقاله براساس این نظریه به موضوع مصرف و رسانه‌ها پرداخته است. فصل روش‌مند است و شامل مقدمه و نظریه است (والتیسون، به نقل از همان: ۹۹-۱۱۰).

کتاب را که می‌خوانیم بهترین فصل آن فصل نهم است که در پانزده صفحه درباره عامل انسانی در دیپلماسی فرهنگی سخن گفته است (اشنایدر، به نقل از همان: ۱۵۹-۱۷۶). هم داده‌های مصداقی خوبی درباره سیاست فرهنگی آمریکا در قبال سایر ملل به ویژه سیاه‌پوستان، مسلمانان، و آفریقایی‌ها داده و هم در طی این بحث موردی، نظریه‌ای جریان دارد که عمیقاً لیبرال و هم‌سو با

آرای دولت اوباما است. این‌جا دیگر مکتب فرانکفورت نظریه حاکم نیست و درعین حال که نوعی گسست نظری در فصول کتاب می‌بینیم، نوعی آزادی از قالب هم مشهود است.

فصل دهم (دیویی، به نقل از همان: ۱۷۷-۱۹۷) بر مبنای نظریه سه‌گانه قدرت رابرت کاکس (کاکس ۱۳۷۰: ۴۲-۵۱؛ کاکس ۱۳۸۰؛ Cox 2010) نوشته شده و چنان تخصصی درباره قدرت در سیاست فرهنگی اتحادیه اروپا کار کرده، گویا سند داخلی اتحادیه است. این فصل به‌شکلی حرفه‌ای به یک بحث از نوع رشته علوم سیاسی (گرایش سیاست‌گذاری) تبدیل شده و به‌خوبی می‌تواند جامع بحث‌های صرفاً فرهنگی فصل‌های پیش از خود باشد.

فصل یازدهم کتاب نیز، پس از دو فصل فوق، سومین فصلی است که روش‌مند نوشته شده و چهارچوب علمی دارد که شامل مقدمه، طرح موضوع، هدف، فرضیه، نظریه، ... و درپایان نتیجه می‌شود (جوهانیسون، به نقل از همان: ۱۹۹-۲۱۸). این فصل هم‌چون آثاری که موردعلاقه ایرانی‌هاست نظریه‌محور است و نویسنده بحث قابل‌توجهی درباره نظریه فصل ارائه کرده است؛ شاید از آن‌رو که این فصل از تز دکترای نویسنده برگرفته شده است. این فصل با عنوان «اهمیت جغرافیا در پژوهش سیاست فرهنگی» برای مطالعه موردی روی سیاست فرهنگی منطقه گوتنبرگ سوئد به کار گرفته شده و در جاهایی بحث بسیار خرد شده (جوهانیسون، به نقل از همان: ۲۱۰) و در حوصله کتاب نمی‌گنجد.

البته زیباترین سخن کتاب نیز در همین‌جا آمده است؛ جایی که نویسنده می‌نویسد: «یک زندگی فرهنگی غنی بهبود کیفیت زندگی شهروندان را به‌شدت تأیید می‌کند». شاید این بهترین تعریف از فرهنگ در کل کتاب باشد و اصلی‌ترین وجه و کارکرد فرهنگ را بازگفته باشد. در ادامه، هنگامی که نویسنده می‌نویسد: «فرهنگ هم‌چنین ارزش مستقلى دارد» (جوهانیسون، به نقل از همان: ۲۱۱)، آشکار است که او به‌خوبی به ارزش فرهنگ و جایگاه والای آن در ساخت جامعه آگاه است.

فصل دوازدهم با عنوان «اهمیت بخش تجاری در سیاست فرهنگی در ژاپن» هرچند دارای قواعد روشی همانند سه فصل بالاست، ولی در میانه بحث وارد بحث mesena در ژاپن می‌شود و درحالی‌که دیرتر آن را «پشتیبان هنر و ادبیات» تعریف می‌کند، تقریباً تا پایان بحث درباره جزئیات این واژه در ژاپن سخن می‌گوید و به‌نوعی انگار در این بحث گیر کرده است (نوبوکو، به نقل از همان: ۲۱۹-۲۳۶).

فصل پانزدهم، که درباره سینما و تلویزیون هند است، پس از بحث موردی درباره چند شوی تلویزیونی، نظریه‌ای از این بحث استخراج کرده، دال بر این‌که نمایش‌های تلویزیونی با «اندیشه‌های لیبرال رقابت و جاه‌طلبی فردی پیوند خورده است» (گانگولی، به نقل از همان: ۲۹۱).

۷,۳ هماهنگی و سازواری کتاب با ارزش‌های اسلامی و ایرانی

موضوع کتاب دینی نیست و چندان سخنی دربارهٔ ادیان، از جمله اسلام، به میان نیامده است. گاه، در بیان آمارها و اطلاعات، اشاره‌ای به جهان اسلام شده است. مثلاً در فصل نهم به نظرسنجی مؤسسهٔ گالوپ از مسلمانان و آمریکایی‌ها دربارهٔ نظر هریک دربارهٔ دیگری (ص ۱۶۷) و استفادهٔ ناقص از اصطلاح جهان اسلام برای مسلمانانی که در سراسر جهان پراکنده‌اند (ص ۱۷۵) یا شرق‌گرایی ادوارد سعید (فصل ۱۳، ص ۲۴۹) اشاره شده است. به جز اشاره‌های کوتاهی از این دست، ماهیت کتاب ربطی به ارزش‌های اسلامی و ایرانی ندارد. در فصل سیزدهم نیز، که با موضوع استعمار نگاهی کوتاه به جهان اسلام انداخته، بحثی بسیار تکراری دربارهٔ رابطهٔ جهان اسلام با جهان غیراسلامی طرح شده است (مولکاهی، به نقل از همان: ۲۳۹-۲۵۵).

۸,۳ نظریه‌مندی کتاب

اگر فرهنگ را در روابط بین‌الملل تبارشناسی کنیم، دو دسته از نظریه‌های باورمند به فرهنگ و ناباور به آن را خواهیم داشت:

۱. واقع‌گرایان و دسته‌های نظری وابسته به آنان باوری به فرهنگ ندارند، انواع نظریه‌های مارکسیستی آن را روبنایی، ظاهری، و تزئینی می‌دانند و نواقع‌گرایان نقشی ابزاری برای آن قائل‌اند؛

۲. در برابر، در طیف نظریه‌های باورمند به فرهنگ، عموماً نظریه‌های تجدیدنظرطلب قرار دارند. برای نمونه، شاید اولین دسته از این نوع مکتب فرانکفورت باشد که خود نوعی تجدیدنظرطلبی در مارکسیسم به‌شمار می‌آید. نظریه‌های انتقادی دیگر (تجدیدنظرطلبان در نظریهٔ علمی به‌طور کلی)، سپس پست‌مدرن‌ها (تجدیدنظرطلبان در مدرنیسم) و سازه‌انگاران (تجدیدنظرطلبان در واقع‌گرایی) به این طیف پیوستند و هریک از رویکرد خاص خود به بازتعریف و بازآفرینی نقش فرهنگ در روابط بین‌الملل پیوستند (آدمی و کشاورز مقدم ۱۳۹۵: ۱۲۴-۱۲۷؛ دهقانی فیروزآبادی و شکری ۱۳۹۹: ۱۹-۲۲).

با گسترش نظریه‌های منطقه‌گرا در روابط بین‌الملل و سپس، برآمدن نظریه‌های لیبرال در قالب گسترش ایده‌های دموکراسی و نهادهای حقوق بشری، جای پای فرهنگ در روابط بین‌الملل پررنگ‌تر شد و با تحولات پس از بهار عربی و به هم خوردن نظم بین‌الملل هم در حوزهٔ نظری و هم در حوزهٔ سیاسی و به‌ویژه با بحران مهاجران در سراسر دنیا فرهنگ

بیش‌ازپیش وارد روابط بین‌الملل شد؛ البته، این بار با معنایی منفی و عموماً غیردموکراتیک. این معنا با ظهور داعش و بنیادگرایی اسلامی پررنگ‌تر هم شد.

شاید توجه جدی به فرهنگ در روابط بین‌الملل را در آثار ساموئل هانتینگتون (هانتینگتون ۱۳۷۸، ۱۳۸۴، ۱۳۹۷، و ۱۳۹۹) و مطالعات اندیشمندان روابط بین‌الملل بر روی بنیادگرایی ببینیم (عطایی و واسعی‌زاده ۱۳۹۲: ۲۴).

اگر بخواهیم رویکرد کتاب حاضر یعنی قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل از «جی. پی. سینگ» را با نظریه‌های سیاست فرهنگی مقایسه کنیم، به ضعف نظری در هر دو حوزه پی خواهیم برد. شاید به‌جز معدودی از آثار مانند هانتینگتون و لوسین پای برخی مطالعات فرهنگی زمینه‌ای دارای ارزش و اعتبار باشند، ولی بیش‌تر آثاری که در این زمینه وجود دارند از جمله همین کتاب سینگ چنگی به دل نمی‌زند و در هر سه بخش کتاب یعنی حوزه نظری و کاربردی در کشورهای توسعه‌یافته و جهان سوم حرفی برای گفتن ندارد و به‌اصطلاح، دانش‌افزا نیست. درواقع، امروز ما به آثاری نیازمندیم که افزون‌بر معرفی دقیق و واقعی راه‌های توسعه پایدار، راه‌کارها و تجربه‌های زیست‌پذیر را به‌شکلی قابل‌تجربه و کاربردی معرفی کنند.

۴. نتیجه‌گیری

در نگاه اول، به‌نظر می‌رسد ترجمه این کتاب ضعیف به‌دلیل نبود منابع در حوزه سیاست‌گذاری فرهنگی است. ولی، با مراجعه به منابع موجود در این زمینه، به آثار نسبتاً قوی برمی‌خوریم. برای نمونه، در آثار دکتر فاضلی از جمله ترجمه‌های او با موضوع سیاست فرهنگی (میلر ۱۳۸۹؛ برک ۱۳۸۹؛ مک‌گویگان ۱۳۸۸؛ کرین و دیگران ۱۳۸۸)، تألیفات او (فاضلی و قلیچ ۱۳۹۳)، و تألیف و ترجمه‌های دیگران (صالحی امیری و عظیمی دولت‌آبادی ۱۳۹۵؛ تراسبی ۱۳۹۳؛ آلن پیکاک ۱۳۷۶؛ ایوبی ۱۳۸۸؛ اشتریان و محکی ۱۳۹۱) به موضوع سیاست فرهنگی پرداخته شده است. به این فهرست باید تعداد زیادی از مقالات معتبر را افزود (ازجمله: همایون و هفتخوانی ۱۳۸۷؛ همایون و هاشمی ۱۳۹۶؛ میرخندان ۱۳۹۴؛ کوثری و سرفراز ۱۳۹۴؛ سیاح طاهری ۱۳۹۱؛ رفیع ۱۳۶۹؛ درودی ۱۳۹۵). بدین ترتیب، بازار نشر خالی از آثار مرتبط با سیاست فرهنگی نیست.

همان‌طورکه در طی این مقاله گفته شد، کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل در سه بخش درباره نظریه‌های سیاست فرهنگی، مطالعه موردی اروپا و آمریکا، و مطالعه

موردی کشورهای جهان سوم تدوین شده است. در بخش نظری (بخش یکم)، هرچند نظریه‌های مورد استفاده چند فصل اول نظریه انتقادی مکتب فرانکفورت است، ولی تشتت آرا، گرایش به نظریه‌های متنوع، و استفاده ناقص و اشاره‌ای نظریه‌های مختلف موجب شده است مبانی نظری منسجمی در کتاب مشاهده نشود.

بخش دوم کتاب، مطالعه موردی که روی برخی کشورهای غربی انجام داده، از نوع «باری‌به‌هرجهت» و باز متشتت و متنوع است؛ یعنی درباره موضوعات مختلف سیاست فرهنگی باتوجه‌به دید و نگرش نویسنده بحث شده است. یکی به‌سراغ فرهنگ و گزاره‌های فرهنگی رفته و دیگری به‌سراغ mesena در ژاپن و پژوهش‌گر دیگری به‌دنبال سیاست‌گذاری سوئد یا اتحادیه اروپا در بخش خاصی از فرهنگ آن سامان رفته است. نه مطالعات موردی یک‌پارچه‌اند، نه ارتباط منظمی با نظریه‌های بخش اول دارند و نه به‌صورت طبیعی از نظریه‌های بخش یکم برمی‌آیند.

بیش‌تر نویسندگان کتاب استادان برجسته دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی آمریکایی هستند و بنابراین، نگاه آن‌ها نگاهی آمریکایی به سیاست و فرهنگ است. از این‌رو، کتاب قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل برای استخراج نوعی نگاه آمریکایی به جهان فرهنگ مناسب است.

بخش سوم نیز با همان مشکلات دو بخش پیشین به بررسی جهان سوم پرداخته است. پژوهش‌گری از هند نگاهی به برنامه‌های تلویزیونی این کشور انداخته و استاد برجسته یکی از دانشگاه‌های آمریکا نگاهی ناقص و قدیمی به جهان اسلام کرده است. استاد دیگری درباره استعمار و دیگری درباره میراث فرهنگی سخن گفته و باز همان روند «باری‌به‌هرجهت» ادامه یافته است. در مجموع، پس از پایان کتاب، اطلاعات جدی درباره سیاست فرهنگی جهان‌های اول یا سوم و یا نظریه‌های مطرح در این زمینه به‌دست نمی‌دهد.

احتمالاً استدلال نویسندگان و مترجمان کتاب این است که این اثر از استبداد روشی به دور است و بنابر سنت مرسوم در محافل علمی، به نویسندگان این امکان و فرصت را داده است با آزادی نسبی درباره نوع نگاه خود به سیاست فرهنگی بنویسند. این خوانش برای کسانی که به‌دنبال ارزیابی پسینی نگرش‌های گروهی از استادان غربی هستند شاید مناسب باشد، ولی برای ما، که نیازمند و تشنه داده‌های متنوع و کاربردی هستیم، چندان سودی ندارد.

نکته دیگر آن‌که، از نظر شکلی، کتاب پر از اشتباه‌های دستوری و املائی و جمله‌های گنگ است که تعداد کمی از آن‌ها در این مقاله ذکر شد. مابقی را دقیقاً و خط‌به‌خط در کتابی که

داشتیم علامت زده‌ام که در صورت نیاز مترجم یا ناشر برای بازبینی آن، می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

۵. پیش‌نهادهای

باتوجه به نکاتی که در بالا گفته شد، پیش‌نهادهای زیر به‌نظر می‌رسند:

۱. در گزینش کتاب ترجمه‌ای، دقت بیش‌تری به‌عمل آید، از روش نظام‌مندی استفاده شود و از نظر اهالی فن، صاحب‌نظران، و متخصصان برای گزینش کتاب به‌صورت حرفه‌ای‌تری استفاده شود؛

۲. ویراستاری فنی و ادبی در آثار منتشرشده از سوی مترجمان و ناشران جدی گرفته شود تا متن این‌قدر پر از اشتباه و غلط‌های ریز و درشت نباشد. نظریه ژانر به‌مثابه یکی از قدیمی‌ترین رویکردها به ادبیات تا پیش از ظهور مکتب‌های جدید نقد و نظریه ادبی در اوایل قرن بیستم از جایگاه بسیار مهمی برخوردار بوده است. برای نشان‌دادن این اهمیت کافی است به روش ارسطو برای تعریف و تقسیم‌بندی ادبیات و هنر به‌صورت عام نگاهی اجمالی بیندازیم.

پی‌نوشت

۱. این مقاله براساس شیوه‌نامه پیشین پژوهش‌نامه نگارش و داوری شده است.

کتاب‌نامه

آدمی، علی و الهام کشاورز مقدم (۱۳۹۵)، «تحول هندسه قدرت در پرتو ماهیت فرهنگی و ژئوپلیتیک منطقه‌ای قدرت؛ مطالعه موردی تحولات غرب آسیا»، پژوهش‌های راهبردی سیاست، س ۴، ش ۱۶، شماره پیاپی ۴۶، ۱۲۱-۱۳۹.

آلن پیکاک، ایلدریزو (۱۳۷۶)، اقتصاد فرهنگ و سیاست‌های فرهنگی، ترجمه علی اعظم محمدیگی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

اشتریان، کیومرث و علی‌اصغر محکی (۱۳۹۱)، مقدمه‌ای بر روش سیاست‌گذاری فرهنگی، تهران: جامعه‌شناسان.

ایوبی، حجت‌الله (۱۳۸۸)، سیاست‌گذاری فرهنگی در فرانسه، تهران: سمت.

برک، پیترخ فرهنگی چیست؟، ترجمه نعمت‌اله فاضلی و مرتضی قلیچ، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام.

نقد کتاب قدرت و سیاست فرهنگی ... (سیده مطهره حسینی) ۲۷۱

- تراسبی، دیوید (۱۳۹۳)، *اقتصاد سیاست فرهنگی*، ترجمه سوسن علائی، تهران: سوره مهر.
- درودی، مسعود (۱۳۹۵)، «بررسی چند مدل سیاست فرهنگی در حوزه آموزش عالی (با تأکید بر تجارب سیاست فرهنگی در دانشگاه‌های اروپایی و ایالات متحده آمریکا)»، *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، دوره ۶، ش ۲۰، ۱۲۵-۱۴۴.
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال و مرتضی شکری (۱۳۹۹)، «تحلیل راهبرد مقاومت در دیپلماسی هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران براساس نظریه فرهنگی روابط بین الملل»، *ره‌یافت‌های سیاسی و بین‌المللی*، دوره ۱۲، ش ۱، شماره پیاپی ۶۳، ۱۳-۴۲.
- رفیع، جلال (۱۳۶۹)، «فرهنگ و سیاست فرهنگی»، *ادبستان*، ش ۱۴، ۶-۸.
- سیاح طاهری، محمدحسین (۱۳۹۱)، «فرهنگ زیرپای سیاست؛ کتاب مقدمه‌ای بر روش سیاست‌گذاری فرهنگی»، *سوره اندیشه*، ش ۶۶ و ۶۷، ۲۴۰-۲۴۱.
- سینگ، جی. پی. (۱۳۹۶)، *قدرت و سیاست فرهنگی در روابط بین‌الملل*، ترجمه عسگر قهرمان‌پور، تهران: علمی و فرهنگی.
- صالحی امیری، رضا و امیر عظیمی دولت‌آبادی (۱۳۹۵)، *مبانی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی*، تهران: ققنوس.
- عطایی، فرهاد و نسیم‌سادات واسعی‌زاده (۱۳۹۲)، «از روابط فرهنگی تا نظریه فرهنگی روابط بین‌الملل: مروری بر نقش فرهنگ در روابط بین‌الملل»، *تحقیقات سیاسی بین‌المللی*، ش ۱۵، ۱۹-۴۶.
- فاضلی، نعمت‌الله و مرتضی قلیچ (۱۳۹۳)، *نگرشی نوبه سیاست فرهنگی؛ سیاست فرهنگی از دیدگاه مطالعات فرهنگی*، تهران: تیسرا.
- کرین، دایانا، نوبوکو ناواشیما و کنجی کاوازاکی (ویراستاران) (۱۳۸۸)، *فرهنگ جهانی، رسانه‌ها و سیاست فرهنگی*، ترجمه نعمت‌اله فاضلی و مرتضی قلیچ، تهران: دانشگاه امام صادق (ع) و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- کاکس، رابرت (۱۳۷۰)، «چندسوگرایی و نظم جهانی»، ترجمه سیروس سعیدی، *اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، ش ۶۳ و ۶۴، ۴۲-۵۱.
- کاکس، رابرت دلیو (۱۳۸۰)، *رنالیزم نو؛ چشم‌اندازی بر چندجانبه‌گرایی*، ترجمه مهدی رحمانی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- کوثری، مسعود و حسین سرفراز (۱۳۹۴)، «مواجهه سیاست‌گذاری فرهنگی با "صنعت فرهنگ" و گذار از آن»، *راهبرد فرهنگ*، ش ۳۰، ۹۱-۱۱۲.
- مک‌گویگان، جیم (۱۳۸۸)، *بازاندیشی در سیاست فرهنگی*، ترجمه نعمت‌اله فاضلی و مرتضی قلیچ، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- میلر، توبی و جورج یودیس (۱۳۸۹)، *سیاست فرهنگی*، ترجمه نعمت‌اله فاضلی و مرتضی قلیچ، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).

۲۷۲ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال ۲۴، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳

میرخندان، سیدحمید (۱۳۹۴)، «مقدمه‌ای بر سیاست‌گذاری در موسیقی»، دین و سیاست فرهنگی، س ۲، ش ۴، ۷۱-۱۰۴.

هانتینگتون، ساموئل (۱۳۹۷)، *سامان سیاسی در جوامع دست‌خوش دگرگونی*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علم.

هانتینگتون، ساموئل (۱۳۹۹)، *موج سوم دموکراسی در پایان سده ۲۰*، ترجمه احمد شهسا، تهران: روزنه.
هانتینگتون، ساموئل (۱۳۸۴)، *چندجهانی شدن؛ گوناگونی فرهنگی در جهان کنونی*، ترجمه علی کمالی، تهران: روزنه.

هانتینگتون، ساموئل (۱۳۷۸)، *برخورد تمدن‌ها و بازسازی نظم جهانی*، ترجمه محمدعلی حمیدرفیعی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

همایون، محمدهادی و محمدساجد هاشمی (۱۳۹۶)، «جایگاه شبکه ملی اطلاعات در سپهر سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، دوره ۷، ش ۲۳، ۱۱۳-۱۳۲.
همایون، محمدهادی و نادر جعفری هفتخوانی (۱۳۸۷)، «درآمدی بر مفهوم و روش سیاست‌گذاری فرهنگی درس‌هایی برای سیاست‌گذاران»، *اندیشه مدیریت راهبردی*، ش ۴، ۵-۳۶.

Cox, R. (2010), "Robert Cox on World Orders, Historical Change, and the Purpose of Theory in International Relations", *Theory Talk*, vol. 37, <www.theory-talks.org/2010/03/theory-talk-37.html>.